
הַעֲרָכוֹת וְדַבְרֵי-בְקָרָת

דוד שמעוני — המשורר החלוץ

(שמונים שנה להולדתו ועשר שנים למותו)

מאת שניאור זלמן אש

א

דוד שמעוני חונך וגודל על ברכי הורים, שכל ישותם היתה חדורה שאיפות התחיה הלאומית. עוד בשחר ילדותו ספג המשורר את משאת-נפשם של הוריו. הם נסכו בו חלום הגאולה ונתנו כיוון לחייו.

עולם הספר קסם לו מילדותו והנער הרגיש היה בולע כבכורה בטרם קיץ כל ספר וספר שהגיע אליו מידיו של משה'נקה מוכר הספרים בעיר מולדתו בוברויסק אשר ברוסיה הלבנה.

ביחוד עשו רושם גדול עליו הסיפורים על „ירכתי-צפון“. גילוייו של אותו איש מופלא, אקסל פיורדסון, אשר במסעותיו הגיע ל„ים הקרח“, הלהיבו את רוחו. הם פתחו לפניו אופקים חדשים והוציאוהו מכור-העוני של בוברויסק מכורתו ל„עולם הגדול“.

לימים טילטל המשורר את עצמו ל„מרחקים“ לא רק את נפשו, כי אם גם את גופו. גילגוליו בנכר שימשו יסוד ומצע לשירתו.

אך, החיים ב„ארצות הנוד“ לא יכלו להרגיע את רוחו הסוערת. הפרעות שהמיטו על עמו רשעי-אדם וטמאי-לב, נחשולי השנאה והטינה שהציפו את רוסיה לאחר מהפיכת 1905 הגבירו את געגועיו לארץ ישראל.

בשנת 1909 עלה שמעוני לארץ אבות. המשורר הצטרף למפעל החלוצים ובו מצא שמעוני תיקון לנפשו ולחוננו. עם שחר השכם קם החלוץ המשורר:

„ונטע בביצה אילנות

להוריש ממנה המוות

ולתיתה מורשה לחיים!“

בסגנון עדין ועטר-צבעים מעלה שמעוני על מיתרי שירתו את אישיותם של חבריו החלוצים. איש איש ותכונתו, איש איש ו"ממור חייו".

ב"אידיליות" שלו הנציח המשורר לדורות כמה טיפוסים מופלאים מתקופה חלוצית זו של העלייה השנייה.

ר' פינחס הישיש ("ביער בחדרה"). ארץ תימן לידתו. הגורל זימנהו למולדת, להיות בין העולים הראשונים. זיו פניו כפני חתן צעיר, שזה עתה נכנס לחופה. הוא עושה את מלאכתו בהתלהבות יתירה והומר אינו פוסק מפיו. הדוני (שם). מגדות נהר דון בא לארץ, ו"חסון העלם ונרהב". בחור חסון כארו, לפניו ביקש "להביא הגאולה לעם הקווקים המשועבד ונהפך לבבו לפתאום ועלה לארץ העברים" להיות בין הבנים הבונים.

כתריאל ("מצבה"). בחור רחב הכתפיים, ממעיט בדיבור ומרבה במעשה. הוגלה לירכתי "טונדות" של סיביריה. ברח משם לסין ועל פי נס הגיע לנקודה. שאליה התגעגע משחר ילדותו.

החוט המשולש מגשים חזון הדורות והוא ראשון לכיבוש ולהעפלה. וזאת התורה שקיבלו עליהם חלוצים אלה: "התאחזות, הסתפקות במועט, התמדה" עד אשר יבואו ימים, "בם ירעש ים השבלים העברי במלוא רוחב ארץ ישראל...". ("רסיסי לילה").

הה, מי מנה את נחלי הזעה שירדו ממצחייהם של אלה החלוצים, שעלו למולדת להגשמת שאיפתם הציונית. נפש המשורר נקשרה בנפשם של כתריאל ונוות ביתו. שניהם נהגו חיסכון במשק ביתם, בתיקווה שיוכלו להעלות חברים לארץ, לחזק את ידי המחוננים עפרות ציון אמנו ולחסן את הגוף ואת הרוח של נחלת אבות.

עמוק עמוק בלבו חברו יחד האהבה למולדת והחיבה למתנדבים בעם — החלוצים. אתם יחד פעל ועמל המשורר. ידו האחת במעדר וידו השניה מושכת בעט משורר שנון.

ב

אישיותו האצילה של שמעוני משתקפת ומוזהירה מתוך מכתבו המפורסם לאמו בבוברויסק. בו הוא מרמז לה, כי חי הוא בנעימים, כי באמת הוא לא שומר הכרם אלא קייטן מתענג מטובה של הנחלה והמנוחה:

"הוא רצה לשמחה, לנחמה, לגרש חששות מלבה,

כי אמו מאד דאגה לו לבנה הרחוק השומר!"

לא רק לאמו היו דבריו מכוונים, אלא גם לאחיותיו הצעירות. הוא רצה להעיר בלבב כל המשפחה חיבה לארץ הקדושה ולהרים קרן חבריו החלוצים בעיני אמו וסבתא. הוא סיפר לה על הדר הלילות לרגלי הרי יהודה, שאין דוגמתם במרחבי התבל כולה. אפילו נופי ה"אלפים" לא עשו רושם כה גדול עליו כמו שעשו מראות ארץ ישראל. להרגיע את רוחו, הוא גם כותב לה שבשבתות הוא מסב על שולחנם של זוג ישיש, אשר לא כבר עלה לארץ. הישישה אשה חרוצה, ממש אשת חיל. יודעת להכין תבשילים כה נעימים, שטעמם לא רחוק מהתבשילים שהכינו אמא וסבתא שלו בעודנו ילד רך בשנים. בן נאמן להוריו

ואח נלבב לאחיו ואחיותיו הוא המשורר, אלא ביותר בן מסור הוא לעמו ומגשים חזון גאולתו.

מעיינות חוסן וגבורה גילה שמעוני בחבריו החלוצים. חוסן וגבורה המפכים בנשמת הבנים הבונים שהיפרו והחיו את אדמת המולדת והמוכנים להקריב את נפשם עליה:

„צבא עברי אמיץ, צבא שילומים ודרור —

סמלו מגן דוד, דגל תכלת צרור!“

חייו הפרטיים נזדהו עם ההווייה הלאומית וחיידושה.

ונאמנים עלינו דברי „בן-ארצי“ שמעוני:

„יש לי ארץ, יש לי מולדת. כל ימי חסר לי חוש המולדת ופה מצאתי:

בארצי, ארץ ישראל, עתה לא יקחוהו ממני כל מלכי מזרח ומערב...!“

כוח דמיונו של שמעוני משוטט לארכה ולרחבה של הארץ. ככל שהרבה

לעבוד אתם יחד, כן גברה אהבתו לחבריו החלוצים, שבהם ראה שמעוני „דור ראשון לגאולה“:

„כלום יש בעולם עוד גוי, בניו ישתגעו לפתאום, יטשו את נווס וילכו

לנוע על סלעים שוממים,

אף גם בזיעת אפיהם לפורר הגושים הכבדים, אף גם לשיר בשעת

מעשה...“

וצדק לומר — כי שגעון וגאון בכפיפה אחת ידורו...“

ואיפה מצויים — ה„שגעון והגאון“, אם לא בכפיפתו של המשורר —

עצמו?

הבן המפונק מבוכרויסק, נוטש את בית אביו, אשר שם התרגל לתנאי-

חיים נוחים ביותר והולך „לנוע על סלעים שוממים“, כדי לפוררם וליישב נשמות

ובזיעת אפיו יפרה עמקים והרים...

שירתו של שמעוני קשובה לקול קסם העבר המתהלך בארץ והדיו

מתפוצצים על הרי יהודה והגליל. לוחשים באזני המשורר מנגינות מקדם, מדפי

ההיסטוריה של ישראל סבא. מבין נקרות הצורים המקיפים את מודיעין, אזנו

מקשיבה לקול ענות נצחון של המכבים. בדמיונו כאילו יקשיב לקול האחים

הקטנים, ששיחקו בין סלעי מודיעין במשחק-המחבואים. הוא רואה כאילו את

יונתן, שמעון, יוחנן ואלעזר, מדלגים כצבאים מסלע אל סלע ומחפשים את

יהודה אחיהם הגיבור: „יהודה, יהודה, איכה? הוא מדמה את עצמו כאילו הוא

משתתף עם האחים הגיבורים במשחק „המחבואים“. מדלג אתם יחד מצור אל

צור, מגבע לעומק ומחפש את יהודה...

בפתח האוהל עומדת האם... היא כבר זקנה, אך לאט לאט מתנערת.

חרדה לקראת בניה-נידחיה. שולחת היא מבטה לארץ הגדולה אשר מעבר להרים,

אשר שם הדביר השומם ומשם גם אורב האויב המנאץ את ישראל ואלוהים

חיים... פתאום מקיץ המשורר משכרון דמיונו וקורא: „רבנו של עולם! עד

מתי לא אדע לשים מעצור לדמיוני“??

כֵּן מְבַרֵּיחַ רוּחַ הַשִּׁירָה שֶׁל דוֹד שְׁמַעוֹנִי וּמִגֶּשֶׁר בֵּין הָעֵבֶר וְהַהוּזָה, כִּי
הֲלֹא מִן הָעֵבֶר הַגְּדוֹל בָּאוּ לָנוּ כִּי־סוֹפִינוּ לְצִיּוֹן, לַחֲזוֹן תְּקוּמַתָּה:
„זוֹ הָאֱהָבָה — הִרִי הִיא אֶרֶשֶׁת אֵילֵמַת, עֲמוּקָה וְקְדוּשָׁה
לְשַׁפְּעַת גַּעְגּוּעִים עֲצוּמִים, שְׁחַנְקוּ זֶה תְּקוּפוֹת וַיּוֹבְלִים,
גַּעְגּוּעִים נְעִלְמִים וְעוֹזִים לְטַבֵּעַ מִמֶּנּוּ רַחֲקָנוּ...“
בְּשִׁירְתוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹנִי חִבְרוּ יַחַד מֵעוֹף הַדְּמִיּוֹן וּלְשׁוֹן הַמְּרָאוֹת. בֵּה מִתְמַזְגִּים
רְגָשֵׁי לְבוֹ הַפְּרִטִּים עִם מִשְׁאֵת־הַנֶּפֶשׁ הַלְּאוּמִית.